

Kreativitás a hierarchikus rendben

A csaknem hat év után a NAV-hoz visszatért szakember úgy látja, nagy felelősség és komoly teendők hárulnak a hivatalra az adózók kiszolgáltatásában: a többség ugyanis szabályosan adózik, ha ehhez könnyen érthető és egyszerűen használható online felületeket vehet igénybe. Múltról, jelenről és a jövőről is beszélgettünk Vágújhelyi Ferenc NAV-ot vezető államtitkárral.

- 2015 végén, amikor az informatikai vezető-helyettesi pozícióból távozott a NAV-tól, a kollégáknak írt elköszönőlevelben úgy fogalmazott, „hihetetlen az a fejlődés, amit közös munkával elértünk”. Hat évvel később milyennek látja ezt a hivatalt, aminek ezúttal a vezetésével bízták meg?

- Nem tartom túlzásnak, hogy ez a szervezet a közgazgatás csúcsa. Kiváló vezetők irányítják a munkát, és meghatározó tényező a hagyományokra épülő szervezeti kultúra. Fontos vezérelv a hierarchia, ami minden momentumban jelen van; például ahogyan a kollégák megszólítják egymást, abban is megmutatkozik a rangidősnek kijáró tisztelet. A hierarchikus rend mellett azonban van egy másik domináns

jellemzője is a szervezetnek, ez pedig a kreativitás. Ritka, hogy ez a két dolog egy ekkora hivatalban egyszerre érvényesüljön, és azt hiszem ebben komoly szerepe van a rendkívüli szervezeti kultúrának. Nyilván a sajátos ösztönző milió és a felelős munkáltatói filozófia hozadéka, hogy nagyon sok tehetséges ember megtalálja a számítását a NAV-nál, ami a további fejlődés egyik szükséges feltétele.

- Ha nem bánja, utazzunk vissza az időben 6 évet! Távozásakor mit mutatott a mérleg, hol tartott akkor a hivatal, mit jelentett elköszönő soraiban a „hihetetlen fejlődés”?

- Akkor a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) alapításának negyedik éve végén jártunk. Belső projektjeink, az egységes adó- és vámhatóság létrehozása, az egyesített folyószámla és adattárház, az egységes kockázatelemzés önmagukban is jelentős szervezeti, szakmai és informatikai feladatokat jelentettek. A teljes gazdálkodói szféra együttműködését igényelte több nagy fejlesztésünk: a „tétéles áfa” és a hozzá kapcsolódó közösségi adatkörök elemzése a cégek közötti bizonylati konzisztenciát tette elemezhetővé. Az online pénztárgép projekt a készpénzalapú gazdaság fehéritésével hozott a Kincstárba annyit, amennyit gondolni sem mertünk. Az itt alkalmazott műszaki megoldásra számos országban felfigyel-

Vágújhelyi Ferenc

51 éves, nős, két felnőtt gyermek édesapja

1994-ben fizikatanári, majd 1995-ben programozó matematikus végzettséget szerzett az ELTE-n. Szakmai pályafutását 1995 és 1996 között pénzügyi rendszerfejlesztőként kezdte a Philip Morris Hungarynál, majd 1997-ig információbiztonsági szakértőként dolgozott az ÁPV Rt.-nél. 1997 és 1999 között projektvezető volt az IBM Hungarynál, 1999-től 2002-ig az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság főigazgató-helyettese, 2003-tól 2010-ig a Professzionál Informatikai Zrt. elnök-vezérigazgatója volt. 2010 és 2013 között a NAV szakfőigazgatója, majd 2015-ig informatikai elnökhelyettese volt. 2015 óta a Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanács elnöke, 2018 óta a Digitális Jólét Program Blockchain munkacsoportjának vezetője, 2020 óta a Hírközlési és Informatikai Tudományos Egyesület elnöke.

2021. július 8. óta a Pénzügyminisztérium Nemzeti Adó- és Vámhivatal vezetéséért felelős államtitkára.

2013-ban a Nemzeti Adó- és Vámhivatalnál a „Bezerédj-díj aranyfokozat” kitüntetésben részesült, 2020-ban pedig Puskás Tivadar-díjat adományozott részére a Hírközlési és Informatikai Tudományos Egyesület.

Számos tudományos publikáció szerzője, fő kutatási területe az elektronikus azonosítás, valamint a blockchain technológia alkalmazási lehetőségeinek vizsgálata a közigazgatásban. Több, az információtechnológiával összefüggő szabadalommal rendelkezik.

tek. Láttuk a többi példán, hogy hiába online a rendszer, ha az adat nem a pénztárgépből, hanem egy raktárba beállított notebookból jön. A bizonylat- és készpénzalapú elemző rendszerekből nem derült ki, van-e tényleges árumozgás egy-egy ügylet mögött, ennek megoldására született az EKÁER. Mindezen túl akkor már láttuk, hogy érkezett az ideje a két irányú elektronikus ügyfélkapcsolatok és a böngészőből kitölthető bevallások rendszerének. Az, hogy akkor sikerült erre a szintre elérni, az egyebek mellett annak volt köszönhető, hogy sikerült az igényeket, a problémákat és a hiányosságokat azonosítani, strukturáltan gondolkodni és tervezni, a szakmai ágak bíztak egymásban, önzetlenül megosztották egymással információikat. Sok tényező együtt állt akkoriban a sikerhez. Nem titkolom, igen elfáradtam, de nagy megtiszteltetés volt együtt dolgozni a NAV munkatársaival ezekben a projektekben.

– Ön akkor a NAV-tól a Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanács (NHIT) élére került. Továbbra is elvégzi az elnöki tiszttel járó feladatokat, ami felveti a kérdést, miként lehet hasznosítani a két szervezet irányításában rejlő szinergiát?

– Építetek erre a szinergiára, ami szinte kézenfekvő: a gazdaság digitalizálásában az adó- és vámhivatalnak kulcsszerepe van, ugyanakkor az NHIT az infokommunikációs szektor fejlesztésén munkálkodik. Az irány ugyanaz, a két terület erősíti egymást, az egymással harmóniában lévő célrendszer pedig megfelel a Digitális Jólét Program hosszútávú stratégiájának.

– Ön hogyan definiálja a NAV digitalizációs kulcsszerepét a közigazgatás egészében?

– Induljunk ki abból, hogy küldetése szerint a NAV a társadalom közös költségeire biztosít fedezetet a törvényekben meghatározott mértékben és módon. Lényeges kérdés, hogy milyen eszközökkel éri el ezt a célt. Az első helyre sorolom az adózók támogatását, például korszerű bevallási rendszerekkel, támogató ellenőrzésekkel, tájékoztatással. Nagy felelősség és komoly teendők hárulnak ezen a területen a NAV-ra, mindenekelőtt megfelelő online felhasználói felületeket kell létrehozni. Ugyanaz, ami 15 évvel ezelőtt segítette a professzionális könyvelők munkáját, az ma akadályozza az adózókat. Azért emelem ki ezt a feladatot, mert az adófizetői kör 85 százaléka olyan, aki ha megfelelő eszközt kap a kezébe, akkor képes és akar is közterhet fizetni, továbbá tud élni a jogaival is. Második

tényező az adatvagyonban rejlő lehetőségek kiaknázása. Az adat- és élethelyzet-alapú közigazgatásban már nem jelent adminisztrációs többletterhet az adatok valós idejű eljuttatása az adó- és vámhivatalhoz, mivel a gazdasági események adatai eleve digitálisan keletkeznek. Ez alapozza meg azt, hogy mélytanulási módszerekkel tudunk következtetni arra, hogy egy adózónak milyen kötelezettségei és milyen állammal szembeni követelése keletkeznek, és ezen folyamatok nagy része nem igényel emberi közreműködést. Amellett, hogy kiszolgáljuk az adózókat, felderítjük a deviáns viselkedést is, ami nem okvetlenül törvénytörő, csak eltér a megszokottól. Az automatizmusok nyomán tehát precíz kockázatkezelő rendszer hozható létre.

– Mennyire van közel ehhez a NAV?

– A válasz azért nem lehet egzak, mert a célt nem úgy kell elképzelni, mint például a pillanatot, amikor megérkezünk a pályaudvarra. Inkább ahhoz hasonló ez a fejlődés, mint amikor hegyet mászunk, és egyre magasabbra szeretnénk eljutni. Az biztos, hogy tekintélyes magasságban vagyunk, vagyis az eddig elért eredmények nagyon komoly muníciót jelentenek. Hogy mekkora a kontraszt a jelen és a múlt között, jól érzékelteti, hogy ma már ellenőrzéskor nem párosítgatja a papíralapú számlákat a revizor, hiszen minden adat elektronikusan rendelkezésre áll.

– Szó volt a nem törvényellenes deviáns mintákról, de nyilván a súlyosabb esetek is látókörbe kerülnek...

– A hivatal szemszögéből nézve az együttműködésre képtelen adózóknál a segítség a leghasznosabb eszköz, de aki nem hajlandó együttműködni, azt szankcionálni kell. Ilyenkor az állam jogszerű követeléseinek érvényesítésére szolgáló végső eszközt a NAV bevetési, illetve bünyügyi szakterülete testesíti meg. Ez a harmadik elem a sorban az adózók támogatása és az adataalapú kockázatelemzés mellett.

– A NAV mellett az adózás, adóztatás többi szereplője sem hagyható figyelmen kívül. Hol tart a digitalizációban a mezőny többi tagja?

– A digitális közigazgatás világa jelentősen centralizálódott, amire a nemzeti és a nemzetközi környezetben is igény van. Az egyik tényezőt a hazai azonosítási szabályok jelentik az egységes ügyintézési platformmal és az Ügyfélkapu szolgáltatásaival. A másik tényező a digitális azonosításról, hitelesítésről, illetve a személyes adatok védelméről szóló uniós rendelet, ami technikai centralizációt eredményez. Ami pedig a piaci környezetet illeti, kénytelenek va-

gyunk követni szabványteremtő megoldásokat. A digitális írástudás meghatározó eleme a közösségi médiában nyújtott szolgáltatások felhasználói felülete. Ha ettől radikálisan eltérő módszerekkel próbálkoznánk, az olyan lenne, mintha egy ismeretlen nyelven akarnánk kommunikálni. Meg kell adnunk magunkat ezeknek a trendeknek, sőt, ki kell használnunk az ezekben rejlő lehetőségeket, azt, hogy valaki már gyarapította a tömegek tudását a digitális térben. A tudáshoz szükséges képességek kapcsán ugyancsak nem mehetünk el a fiatalok, a startupok komfortja

mellett. Nekik már az jelentene terhet, ha papíralapon kelene ügyeket intézniük, hiszen esetükben már szóba sem jön a papírszámla, és nem használnak készpénzt. Számukra a digitalizáció azt is jelenti, hogy ellenőrizhetővé vált minden mozzanat, és az azonnali visszajelzés természetes szükséglet, amit például a NAV számlázó rendszere is korrekten teljesít. A számlatömb és a készpénz igazából már csak annak hasznos eszköz, akinek az üzleti modelljében potenciális tényező az adóelkerülés. Az ilyen üzleti modellek feltűnésekor a NAV deviancia indikátorainak valamelyike biztosan „megkongatja a vészharangot”.